

Cenâb-ı Hak dâimî hayâtını bir imtihan âlemi olarak yaratmış, bu yâzden insanoğlunu hayra da şerre de temâyet edebilecek bir kâbilîyet ile techâz etmiştir. Dolayısıyla her bir kulun ihsânî, dâimî, sı, hak ile bîstî ve hayır ile şer temâyetleri arasında bir mîcâlede sahasıdır. Cenâb-ı Hak, kullarının bu mîcâleden gâlip ihsânî cennete nâil olabilmeleri ihsânî, onlara başta peygamberler olmak üzere hidâyet rehberleri lutfetmiştir. Bu ilâhî yardım rağmen, insanların pek çoğu gafletli bertaraf edemedikleri ihsânî yaratılışlarındaki nefis nâil arzuları azgınlaştıracak bir yol tutarlar. Bîstî kimselerde gâmlen en ihsânî iki vasıf da "kibir ve ucub"dur. Kibir, kendinden başkasını hor ve hakir gâmlmek; ucub ise, kendini beğenmek ve şahsını başkalarından üstün bilmektir. Kibir ile ucub birbirinden ayrılmayan iki ihsânî vasıftır. Bu illetlerin netîcesi, dâimî, da huzursuzluk, âhîrette ise ilâhî, azap tecellîleridir. Bu iğrenç, huylar, kişinin kalbi ile gâml, ahlâk arasına ihsânî, birer mîcâle, âhî, fet perdesidir. Kibir ve ucub sâhîbî kişi, herkesi kâml, k gâml, illetine mîcâle, olduğu ihsânî, "gayz, kin, yalan, iftirâ ve fke" gibi her tîl, nefis nâil, kâml, lî, sâhî, nesinde barındırır ve netîce rûcî, huna zehir saâml, ar. Diğer yandan bunların zıddı olan "tevâcüz, merhamet, samimiyet, doğruluk, kanaat" gibi ne kadar insanî, gâml, zellikler varsa, onlara da menfiliklerdeki şiddeti nispetinde vedâcî, eder. İhsânî, cennete girmeye mîcâle, olan bu cehennemî, vasıflar, ahlâkî, kıymetler ile bir arada barınmaz. Ashâb-ı kirâmdan Hazret-i Câbir -radiyallâhu anh- diyor ki: Bir gâml, Rasûl, lullâhî -sallâllâhu aleyhi ve sellem- "e gittim ve kapısını ihsânî, aldım. Rasûl, Ekrem Efendimiz: "Kim o?" diye sordular. "Benim!" diye cevap verdim. Bunun üzerine Allâh Rasûl, -sallâllâhu aleyhi ve sellem-: "Benim, benim!" diye tekrar etti. Gâml, bu cevâbımdan hoşlanmamıştı." [1] Şâhî, bu hadîsin şerhinde şu işâret mîcâle, ya da yer vermişlerdir: Peygamber Efendimiz, Hazret-i Câbir'in "ben" demesinden râcî, zı olmadı. İhsânî, "ben" sâml, nde benlik, kibir ve bîstî, k vardır. Hadisi şerifte "Kim ben ben derse onda şeytanı vasıf vardır. Âhî, yet-i kerî, melerde buyrulur: #1608;#1614;#1604;#1575;#1614;#1578;#1615;#1589;#1614;#1593;#1617;#1616;#1585;#1618;#1582;#1614;#1583;#1617;#1614;#1603;#1614;#1604;#1616;#1604;#1606;#1617;#1614;#1575;#1587;#1616;#1608;#1614;#1604;#1575;#1614;#1578;#1614;#1605;#1618;#1588;#1616;#1601;#1616;#1609;#1575;#1618;#1604;#1575;#1614;#1585;#1618;#1590;#1616;#1605;#1614;#1585;#1614;#1581;#1611;#1575;#1575;#1616;#1606;#1617;#1614;#1575;#1604;#1604;#1607;#1614;#1604;#1575;#1614;#1610;#1615;#1581;#1616;#1576;#1617;#1615;#1603;#1615;#1604;#1617;#1614;#1605;#1615;#1582;#1618;#1578;#1614;#1575;#1604;#1613;#1601;#1614;#1582;#1615;#1608;#1585;#1613;

وَاقْصِدْ
فِى مَشْيِكَ
وَاغْضُضْ
مِنْ
صَوْتِكَ
اِنَّ
اَنْكَرَ
اْلاَصْوَاتِ
لَصَوْتُ
الْحَمِيرِ
“Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme! Ve
yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Zîrâ Allâh,
kendini beğenmiş, övünüp duran kimseleri aslâ sevmez!
Yürüyüşünde tabiî ol! Sesini alçalt!.....”[\[2\]](#)
وَلاَ تَمْشِ
فِى
اْلاَرْضِ
مَرَحًا
اِنَّكَ لَنْ
تَخْرِقَ
اْلاَرْضَ
وَلَنْ
تَبْلُغَ
الْجِبَالَ
طُولاً “Yeryüzünde
böbürlenerek dolaşma. Çünkü sen (ağırlık ve azametinle) ne yeri
yarabilir ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin.”[\[3\]](#) Birgün, Rasûlullâh
-sallâllâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdular: لاَ
يَدْخُلُ
النّارَ
أحَدٌ في
قَلْبِهِ
مِثْقَالُ
حَبَّةٍ مِنْ
خَرْدَلٍ
مِنْ
إيمَانٍ، و
لاَ يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ
أحَدٌ في
قَلْبِهِ
مِثْقَالُ
حَبَّةٍ مِنْ
خَرْدَلٍ
مِنْ كِبْرٍ
“Kalbinde hardal tanesi kadar îmân olan hiçbir kimse cehenneme girmez.
Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan hiçbir kimse de cennete giremez.”[\[4\]](#)
Ebedî saâdet için kalbdeki îmânın ne büyük bir cevher

olduğunu, buna mukârif;bil insanın rûhu;hunû zehirleyen kibrin de ne kadar vahim bir
âhiret felâketi olduğunu vurgulayan şu Hadisi şerife bakalım. İbnu Mes'ud (radıyallahu
anh) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm): لاَ
يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ
مَنْ كَانَ في
قَلْبِهِ
مِثْقَالُ
ذَرَّةٍ مِنْ
كِبْرٍ. "Kalbinde zerre miktar kibir bulunan kimse
asla cennete girmeyecektir!" buyurmuştu.

 فقَالَ
رَجُلٌ: إنَّ
الرَّجُلَ
يُحِبُّ أنْ
يَكُونَ
ثَوْبُهُ
حَسَناً
وَنَعْلُهُ
حَسَنَةً؟
فقَالَ: إنَّ
اللّهَ
تَعالى
جَمِيلٌ
يُحِبُّ
الْجَمَالَ؛
اَلْكِبْرُ
بَطْرُ
الْحَقِّ
وَغَمْطُ
النّاسِ Bir adam: “−Yâ
Rasûlallâh! İnsan elbisesinin, ayakkabısının güzel olmasını istemez mi?”
deyince, Rasûl-i Ekrem -sallâllâhu aleyhi ve sellem- şu karşılığı verdi:
“−Şüphesiz ki Allâh güzeldir; güzelliği sever. Kibir (ise
nîmetleri kendinden bilerek) hakkı inkâr etmek ve insanları küccedil;ük
görmehtir.”[5] Yine Rasûlullâh -sallâllâhu aleyhi ve sellem-,
katı kalpli, kaba, cimri kimselerle birlikte, kurularak yürüyen kibirli insanların da
cehennem ehlinden olduğunu belirtmiş[6] ve: لاَ
يَنْظُرُ
اللّهُ
يَوْمَ
الْقِيَامَة
16; الى مَنْ
جَرَّ
إزَارَهُ
بَطَراً İbnu Ömer (radıyallahu
anhümâ) anlatıyor: "Resulullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular
ki: "Allah, kıyamet günü, büyüklenerek elbisesini sürüyenin

yüzüne bakmayacaktır." [7] Ve yine “Elbisesini kibirle yerde sürüyen kimseye Allâh merhamet nazarıyla bakmaz.” (Müslim, Libâs, 42) buyurmuştur. Kibir ve ucubun ne ağır bir cürüm olduğunu tebârüz ettiren diğer hadis-i şîflerde de şöyle buyrulmuştur: “Cennet ile cehennem münâkaşa ettiler. Cehennem: «−Bende zorbalar ve kibirliler var.» dedi. Cennet: «−Bende zayıflar ve yoksullar var.» dedi. Bunun üzerine Allâh Teâlâ onların çekişmesini şöyle hâlletti: «−Ey cennet! Sen benim rahmetimsin, dilediğime seninle merhamet ederim. Ey cehennem! Sen de benim azâbımsın. Dilediğime seninle azâb ederim. Ben, her ikinizi de dolduracağım.»” [8] لاَيَزالُالرَّجُلُيَذْهَبُبِنَفْسِهِحَتّىيُكْتَبَفيالْجَبَّارِينَفَيُصِيبُهُمَاأصَابَهُمْ“Bir kimse kibirlene kibirlene sonunda zâlimler gürûhuna kaydedilir. Böylece zâlimlere verilen cezâ ona da verilir.” [9] Kibir ve ucub târihi, iblisten başlayarak Nemrudlar, Firavunlar, Kârunlar ve Ebû Cehiller gibi nice ahmakların âleme ibret olan âkıbetlerini sergilemektedir. Bu zavallılar silsilesi sayıya gelmeyecek kadar uzundur. Kur’ân-ı Kerîm’de kibrin ilk temsilcisi olarak iblis gösterilmektedir. O, وَاِذْقُلْنَالِلْمَلئِكَةِاسْجُدُوالِادَمَفَسَجَدُوااِلَّااِبْليسَاَبىوَاسْتَكْبَرَوَكَانَمِنَالْكَافِرينَ“Âdem’e secde et!” [10] emri karşısında büyüklük taslamış, neticede bu kibri onu küfre sürüklemiştir. Allâh Teâlâ, iblis’in bu davranışına karşı: قَالَيَآاِبْلِيسُمَامَنَعَكَاَنْتَسْجُدَلِمَاخَلَقْتُ

بِيَدَىَّ
اَسْتَكْبَرْتَ اَمْ
كُنْتَ مِنَ
الْعَالِينَ
“…Böbürlendin mi, yoksa gerçekten yücelmiş olanlardan mısın?”[11] buyurmak sûretiyle de, onun secde etmeyişinin gerçek yücelikle bir alâkasının bulunmadığını ve sadece büyüklük kuruntusundan kaynaklandığını beyân etmiştir. Demek ki “ben” iddiâsı, mânevî yolun bir nevî kanseridir. İblis, meleklerin hocası iken benliği yüzünden ebedî hüsrâna dûçâr olmuştur. Nemrud da, Hazret-i İbrâhîm’in “tevhid dâvâsı” karşısında kibre kapılarak: “Ben, İbrâhîm’in söylediği semâların Rabbine harp îlân ediyorum.” dedi. Böylece büyüklük taslayıp etrafındakilere böbürlenmek sûretiyle, kudret ve azametini değil, bilâkis hamâkat ile alçaldığı seviyesini ortaya koydu. EbûCehil ve emsâlleri de Rasûl-i Ekrem -sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz’in nübüvvetini vcdânen kabul ettikleri hâde, nefisâniyetleri sebebiyle inkâr etmişlerdi. Zîrâ îmân ederek, o zamanlar ekseriyeti zayıf ve kölelerden oluşan mürsquo;minlerin safında yer almayı gururlarına yediremedikleri için budalaca bir inada sürüklenmişler ve:
وَقَالُوا
لَوْلاَ
نُزِّلَ
هَذَا
الْقُرْاَنُ
عَلَى رَجُلٍ
مِنَ
الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ
“…Bu Kur’ân, iki şehirden bir büyük adama indirilse olmaz mıydı?” [12] diyecek kadar kibir ve ucbun gayyâlarına düşmüşlerdi. Hazret-i Peygamber -sallâllâhu aleyhi ve sellem-’in saâdet rehberliğini ve getirdiği istikbâl haberlerini teşekkürlerle, minnetlerle karşılayacakları yerde -ne hazindir ki- kibir ve gururları sebebiyle çok çetin bir inatla, yüz kızartıcı menfîliklerle, alay, hakaret ve iz’âclarla karşılaşmışlardır. Firavun da, vezîri Hâmân’a: وَقَالَ
فِرْعَوْنُ
يَاهَامَانُ
ابْنِ لِى
صَرْحاً
لَعَلِّى
اَبْلُغُ
اْلاَسْبَابَ “–Bana tuğla pişirip yüksek bir kule yap ki, şu Mûsâ’nın Rabbini araştırayım.” [13]diyecek kadar ahmaklaşmıştır. Bu ahmaklar silsilesinin yakın tarihimizdeki temsilcilerinden Rus astronot Gagarin’in: “–Ben gökyüzünde Allâh’a rastlamadım.” demesi de aynı

ahmaklığın tekerrüründen başka bir şey değildir. Gönüllerin
kırmak; n gıllikleri ve ahlık; k; faz; letlerle tezy; n edilebilmesi,
ancak "kibir ve ucub"dan temizlenmesiyle m;mk;nd; r. Geldiği yeri
d;ş; nmeden, gideceği yeri hes;ba katmadan, kendisine t;rl; n;
n;met ve imk;nlar bahşeden All;h Te;l;'nın emirlerine
muh;lefet ile kibre saplanmak, ne hazin bir gaflet ve ne korkunccedil; bir ;hiret
sef;letidir. M;tekebbir Kıs;lari kırıp yerin dibine geccedil;iren, z;l;lim
Kayzerleri hel;k fırtınalarıyla savuran, Firavunlara azap denizinin ortasında
ccedil; ;resizlik ve acziyetin en fec; sini tattıran kibir ve ucub, bu nev; hazin
akıbetlerini hatırdan ccedil;ıkarmamak ;c;b eder. D;ny; ve ;hiret
hay;tına bu derecede zarar veren kibir ve ucub da, diğer menf; tem;y;ller
gibi -mutlak s;rette değilse de- kontrol altına alınarak bertaraf edilebilir. Yeter ki
All;h;'ın emir ve nehiylerine l; yıkıyla g;n;l verilebilsin.
Z;r;l;m, yalnız kibir ve ucub değil, benzer b;t;n menf;likleri
bertaraf etmek, m;sbet tem;y;lleri de, geliştirmek hus;sundaki
reccedil;etelerin en m;kemmellerine s;hiptir. Bunların hayata tatbiki iccedil;in de,
Ras;l;h -sall;l;hu aleyhi ve sellem-'ın num;ne-i
imtis;l h;l ve tavırları ccedil;ok zengin bir fill; kistaslar dery; sı teşk;l
eder. Y;ni All;h;'ın r;zı olacağı bir hayat yaşayabilmek iccedil;in,
il;h; emirleri doğru ;ğrenmek, bunları tatbik hus;sunda All;h
Ras;l; -sall;l;hu aleyhi ve sellem-'i elden geldiğince takl;de
ccedil;alışmak ve b;t;n g;ccedil; ve imk;nları All;h;'ın
rız;sını kazanmaya y;nlendirmek şarttır. Bu, işin z;hir; kısmıdır. Bir de
m;nev; veche vardır. O da, g;zel ahlık; k s;hibi olmak
hus;sunda Cen;b-ı Hakk;'a d;im; bir du; ve iltic;
h;l;inde bulunarak haramlardan korunmaya ccedil;alışmaktır. Z;r;l;, haram
gıd; ve g;fil;ne davranışlar, negatif enerji vermek s;retiyle idr;ki
matlaştırır. Ayrıca, r;hunı tasfiye ederek m;nen y;celmiş kimselerle
ber;ber olmaya da dikkat edilmelidir ki, onların r;h;niyetinden istif;de
edilebilsin. B;t;n bu m;nev; ;ccedil;lere ri;yet edildiği
takdirde bertaraf edilemeyecek bir menf;lik yoktur. S;l;li ve s;dık kimselerle
ber;ber olmak tedb;ri de, fevkal;de ehemmiyetlidir. Z;r;l; h;l;ler
s;r;dir. Kişiyi, muhabbet duyduğu kimsenin m;sbet vey; menf;
kaderinden bir pay is;bet eder. Bu y;zden kişi, ;nsiyet ettiği insanlara dikkat
etmek mecb;riyetindedir. Cen;b-ı Hak ;yet-i ker;mede:
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا
اتَّقُوا
اللهَ
وَكُونُوا
مَعَ
الصَّادِقِي
06;َ "Ey ;m;n edenler! All;h;'tan korkun ve s;dıklarla
ber;ber olun!"[14] buyurmaktadır. Y;ni s;dıklarla
ber;berlik, onların h;l;leriyle h;l;llenmek istik;metinde bir r;h;li;
alışveriş imk;nı sağlar. Diğer taraftan insanda fıtr; bir serm;ye olarak bulunan
kibir duygusu, iki ağızlı bir bıccedil;ak gibi hayra da şerre de kullanılmaya m;s;ittir.

Bu yüzden makbûl olan; bu temâyülü mutlak bir sûrette yok etmek değil, onu kontrol altına alıp hayra istikâmetlendirmektir. Zîrâ fitrî bir sermâye olan kibir temâyülünü kullanmanın câiz, hattâ gerekli olduğu durumlar da vardır. Nitekim bunlardan biri olmak üzere; “Kibirliye karşı kibir, sadakadır.” [15] buyrulmuştur. Yine İslâm’a karşı mütecâviz bir durumda olan inançsızlara ve fâsıklara karşı İslâm’ın izzet ve haysiyetini muhâfaza etmek için yapılan tekebbür de makbûl sayılmıştır. Zîrâ böyle durumlarda bu fitrî sermâye yerinde, haklı ve müsbet bir sûrette kullanılmış olur ki, o zaman “vakar” adını alır. Vakar da, tevâzû gibi ahlâk-ı hamîdedendir. Zîrâ Cenâb-ı Hak, râzı olduğu kullarının vasıflarını bildirdiği âyet-i kerîmede:

وَالَّذِينَلاَيَشْهَدُونَالزُّورَوَاِذَامَرُّوابِاللَّغْوِمَرُّواكِرَامًا “(O sâlih kullar), yalan yere şâhitlik etmezler, boş sözlerle karşılaştıklarında vakar ile (oradan) geçip giderler.”[16] buyurmaktadır. Nasıl ki tevâzûnun gerekli olduğu durumlarda kibir göstermek, çirkin ve iğrenç ise, vakar vasfındaki tekebbürün câiz ve hattâ gerekli olduğu durumlarda tevâzû göstermek de zilletir. Yâni yaratılıştaki bütün istîdatları lâyık olduğu ölçüde tutmak ve onları İslâm’ın çizdiği hudutlar çerçevesinde kullanmak lâzımdır. Hayâtı numarasız gözlükler gibi tavır yeknesaklığı içinde yaşamak, İslâm nazarında ne makbul sayılan, ne de arzu edilen bir durumdur. Zîrâ yeri geldiğinde zehir bile şifâ olur. Velhâsıl, ebedî saâdet için, hayatı, sonsuz ilim sâhibi olan Hak Teâlâ'nın emirleri istikâmetinde yaşamak ve bu emirlerin -tâbir câizse- mantığını kavrama husûsunda büyük bir hassâsiyet göstermek şarttır. Cenâb-ı Hak, ilâhî intikam ve kahrını celbeden iğrenç vasıflardan lâyıkı vechile sakınabilmeyi cümlemize nasîb eylesin. Bizleri, İslâm’ın izzet ve vakarını taşıyan; ilâhî kudret ve azameti karşısında ise “hiçliğini” idrâk edip haddini bilen, yersiz övünmelerden sakınan ve:

وَعِبَادُالرَّحْمَنِالَّذِينَيَمْشُونَعَلَىاْلاَرْضِهَوْنًاوَاِذَاخَاطَبَهُمُالْجَاهِلُونَقَالُوا

[illegible]